

Ks. prof. dr hab. Wiesław Kiwior
Katedra Kanonicznego Prawa Karnego,
Administracyjnego i Procesowego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej ks. mgra **Michała Wieczorka**
pt. *Niedojrzałość emocjonalna jako przyczyna nieważności małżeństwa*
w sprawach pochodzących z Polski, rozstrzygniętych przez Trybunał Roty Rzymskiej,
Warszawa 2019, 245 s.,
napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Henryka Stawniaka

Treść niniejszej recenzji obejmuje cztery grupy zagadnień: ogólną charakterystykę rozprawy (I), stronę merytoryczną (II), stronę formalną (III) i konkluzję (IV). W punktach II i III przedstawiam zarówno kwestie budzące moją aprobatę, jak i kwestie budzące co najmniej wątpliwości.

I. Ogólna charakterystyka rozprawy

1. Zakres rozprawy ks. mgra Michała Wieczorka został wyznaczony przez trzy podstawowe czynniki, mianowicie, przez sam tytuł rozprawy, przez jego dookreślenia we wstępie oraz przez sposób opracowania go przez Doktoranta.

2. Temat jest określony przez tytuł rozprawy – który stwierdza, że chodzi o zagadnienie niedojrzałości emocjonalnej jako przyczyny nieważności kanonicznego małżeństwa w polskich sprawach rozstrzygniętych przez Trybunał Roty Rzymskiej – oraz przez doprecyzowania we wstępie, w którym Doktorant wyjaśnia, że zawęży ramy podjętego badania naukowego do tytułu „niezdolności konsensualnej w postaci

poważnego braku rozeznania oceniającego” (s. 11) co do istotnych prawa i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych (kan. 1095 n. 2) oraz uwzględnia orzecznictwo rotalne (dekrety i wyroki) dotyczące polskich spraw, „które trafiły do Roty Rzymskiej po promulgacji Kodeksu w 1983 roku, aż do końca 2016 roku” (s. 15; por. s. 15-16). Jest to zatem bardzo interesujące zagadnienie – zarówno w zakresie kanonicznego prawa małżeńskiego materialnego, jak i w zakresie praktyki sądowej trybunałów kościelnych – które w polskiej kanonistyce nie było dotychczas przedmiotem szerokiego zainteresowania badawczego.

3. Autor, zgodnie z dobrym obyczajem naukowym, przedstawia stan badań w kanonistyce światowej i polskiej w podjętej tematyce (ss. 9-10); motywy zajęcia się wybranym zagadnieniem (ss. 10-11); cel przygotowanej przez siebie rozprawy doktorskiej (ss. 11-12; 17-18); metody, jakimi posłużył się w przeprowadzonym badaniu naukowym (ss. 18-19); wyniki przeprowadzonej kwerendy w orzecznictwie rotalnym (ss. 15-17).

4. Treść rozprawy została ujęta w czterech rozdziałach. W I rozdziale, poświęconym osobowości w procesie rozwoju człowieka (ss. 21-70), Doktorant, po omówieniu różnych teorii osobowości, przedstawia pojęcie i rozwój osobowości; osobowość dojrzałą, zaburzoną i niedojrzałą; niektóre czynniki środowiskowe i rodzinne osobowości nieprawidłowej; zaburzenia osobowości i kliniczne ujęcie niedojrzałości emocjonalnej. W rozdziale II, dedykowanym kwestii niedojrzałości emocjonalnej jako podstawie nieważności małżeństwa z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego (ss. 71-107), Autor wnikliwie analizuje – w świetle literatury przedmiotu i papieskich przemówień Jana Pawła II i Benedykta XVI do pracowników Trybunału Roty Rzymskiej – poważny brak rozeznania oceniającego w odniesieniu do istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych (poznanie intelektualne, krytyczna ocena zawieranego małżeństwa, wewnętrzna wolność rozeznania oceniającego, prawa i obowiązki małżeńskie, znaczenie kwalifikacji *gravis* w rozeznaniu oceniającym); przedstawia wypracowane przez kanonistykę kryteria niedojrzałości emocjonalnej powodującej poważny brak

rozeznania oceniającego; uwypatnia rolę biegłego, który przygotowuje ekspertyzę w tego rodzaju sprawach. Rozdział III, zatytułowany *Symptomy niedojrzałości, a orzecznictwo Roty Rzymskiej* (ss. 108-160), analizuje rotalne orzeczenia polskich spraw, w których niedojrzałość emocjonalna była związana z młodym wiekiem nupturienta lub nupturientów albo nie wykazano jej konkretnych przyczyn. Z kolei w rozdziale IV (ss. 180-218) Doktorant bada rotalne orzeczenia polskich spraw, w których niedojrzałość emocjonalna została uwzględniona jako podstawa poważnego braku rozeznania oceniającego (ss. 161-222) i była spowodowana brakiem wolności wewnętrznej, traumatycznymi przeżyciami nupturienta w okresie dzieciństwa lub adolescencji albo innymi zaburzeniami osobowości.

5. Dopełnieniem czterech rozdziałów jest spis treści (ss. 2-5), wykaz skrótów (s. 6), wstęp (ss. 7-20), zakończenie (ss. 223-228), bibliografia (ss. 229-245).

II. Strona merytoryczna rozprawy

1. Najważniejszym osiągnięciem merytorycznym Doktoranta jest podjęcie i pomyślnie zrealizowanie badania naukowego poświęconego niedojrzałości emocjonalnej jako przyczynie nieważności małżeństwa z tytułu kan. 1095 n. 2 w orzeczeniach rotalnych dotyczących polskich spraw. Należy podkreślić, że po wejściu w życie *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 roku zagadnienie to w polskiej kanonistyce nie znajdowało szerszego zainteresowania, a ponieważ tego rodzaju skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa pojawiają się w sądach kościelnych, dlatego zwrócenie uwagi na przedmiotowe zagadnienie jest bardzo cenne i użyteczne w praktyce sądowej.

2. Podjęta przez Doktoranta tematyka badania naukowego jest niełatwa i złożona, co potwierdzają rozważane w rozprawie sprawy polskie wniesione do Trybunału Roty Rzymskiej oraz wskazane przez Autora niektóre praktyki sędziów oraz biegłych określone przez niego jako niewłaściwe, a także zaproponowane wnioski praktyczne umożliwiające właściwe ukierunkowanie sprawy w piśmie skargowym, odpowiednie

przeprowadzenie instrukcji sprawy, rzetelną ocenę zebranych środków dowodowych i ustawiczną formację sędziów.

3. Złożoność badanej problematyki wydają się potwierdzać pewne trudności i wątpliwości Doktoranta, jakie można dostrzec w kwalifikowaniu niedojrzałej osobowości, o której pisze w podpunkcie *Sugestie stron procesowych o niedojrzałości emocjonalnej a decyzje Roty Rzymskiej* (rozdział III, ss. 133-159) oraz w podpunkcie *Niedojrzałość emocjonalna w powiązaniu z innymi zaburzeniami* (rozdział IV, ss. 208-221).

4. Wiele bogactwa wnoszą do rozprawy liczne własne oceny i opinie Doktoranta, ustosunkowywanie się do stanowiska sędziów i biegłych oraz wyciągane wnioski.

5. Rozprawa wykazuje, że Doktorant posiada dobrą znajomość badanej przez siebie problematyki; uwydatniają to podsumowania poszczególnych rozdziałów i zakończenie rozprawy, które nie jest powtórzeniem podsumowań, a także liczne nawiązywania do kwestii badanych w innych rozdziałach rozprawy.

6. Doktorant, podsumowując wyniki przeprowadzonego przez siebie badania naukowego, wskazuje także dalsze problemy badawcze związane z niedojrzałością emocjonalną powodującą niezdolność do zawarcia małżeństwa, przewidzianą przez ustawodawcę kościelnego w kan. 1095 n. 3.

7. Wskazane wyżej osiągnięcia sytuują pracę ks. mgra Michał Wieczorka wśród prac merytorycznie wartościowych. Praca ta może wpłynąć na zwrócenie większej uwagi na problemy związane z rozpatrywaniem i rozstrzyganiem spraw o nieważność kanonicznego małżeństwa z tytułu poważnego braku oceniającego co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych (kan. 1095, n. 2), spowodowanego niedojrzałością emocjonalną.

III. Strona formalna rozprawy

1. Autor właściwie wskazał zadanie badawcze oraz metody jego realizacji. Wykazał również umiejętność właściwego posługiwania się uwzględnionymi w rozprawie metodami: egzegetyczno-dogmatyczną, historyczną, psychologiczną, statystyczną.

2. Doktorant dokonał właściwego doboru źródeł i dobrze je wykorzystał, stosownie do wyznaczonego celu rozprawy. Również literatura została dobrana w wystarczającym stopniu, stosownie do merytorycznych potrzeb rozprawy. Sporo uwzględnionych prac naukowych zostało opublikowanych w języku włoskim (36%).

3. Podział pracy na rozdziały, zastosowany przez Doktoranta, jest logiczny. Poszczególne rozdziały są dobrze udokumentowane, a ich przypisy zawierają dodatkowe i cenne informacje.

4. Wykaz bibliograficzny jest właściwie podzielony na źródła i literaturę, ale zawiera drobne mankamenty, np.:

- w wykazie bibliograficznym opracowań zbiorowych zastosowano różne sposoby opisu i w związku z tym niektóre opracowania znajdują się pod „AA.VV.”, inne pod nazwiskiem lub nazwiskami redaktorów („red.”, „eds”, „a cura di”), a w jednym przypadku pod tytułem opracowania zbiorowego.

- w opracowaniu współautorskim *Niezdolność konsensualna do zawarcia małżeństwa kanonicznego* ks. prof. dr hab. W. Góralski i ks. prof. dr hab. G. Dzierżon powinni być podani jako współautorzy, a nie jako redaktorzy, ponieważ monografia nie zawiera artykułów innych autorów (s. 236);

- w nazwisku ks. prof. dra hab. G. Dzierżonia pojawił się błąd literowy: powinno być „Dzierżon” zamiast „Dzierżoń” (s. 236);

- polskie tłumaczenie Instrukcji *Dignitas connubii* znajduje się w opracowaniu *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, a nie w *Kodeks Prawa Kanonicznego z*

komentarzem. Chodzi o polską edycję wydania hiszpańskiego pod redakcją naukową ks. dra hab. P. Majera, prof. UPJPII (Wolters Kluwer, Kraków 2011) (s. 229-230).

- w wykazie źródeł (s. 230) podano konkretny numer i strony czasopisma *Communicationes* bez wskazania przedmiotu dyskusji zespołu konsultorów, mianowicie: *Coetus studiorum de Matrimonio (F. Voto, Actuarius). Conventus habiti a die 11 Maii 1970 ad diem 15 Maii 1970*.

- w odniesieniu do źródeł i artykułów opublikowanych w czasopismach stosowano konsekwentnie przyimek *w* z następującym po nim dwukropkiem, natomiast odstąpiono od tej zasady w odniesieniu do źródeł opublikowanych w *Acta Apostolicae Sedis* i w *Communicationes* (ss. 229-230).

- w serii wydawniczej *Quaderni dello Studio Rotale* użyto w wykazie literatury małych liter w odniesieniu do instytucji, jaką jest *Studio Rotale (Quaderni dello studio rotale)*. Właściwy zapis zastosowano natomiast w wykazie źródeł.

5. Cennym warsztatowo osiągnięciem Autora są jasne wstępy do poszczególnych rozdziałów oraz podsumowania i wnioski na zakończenie każdego rozdziału i niektórych podrozdziałów, co znacznie ułatwia lekturę i zapamiętanie istotnych zagadnień, a także świadczy o dobrym opanowaniu tematu przez Autora. Należy również podkreślić umiejętne stosowanie odpowiednich łączników, dzięki czemu przejścia pomiędzy poszczególnymi rozdziałami i podrozdziałami są płynne.

6. Język rozprawy jest czytelny i płynny, terminologia właściwa, a korekta językowa rzetelna.

7. Moim zdaniem wstęp do rozprawy jest zbyt długi (czternaście stron), a temat rozprawy zyskałby na jasności, gdyby jego dookreślenie nie było rozrzucone w różnych częściach wstępu, przez co czytelnik ma początkowo pewne trudności w odniesieniu do dokładnego zakresu podjętego badania naukowego.

IV. Konkluzja

1. Podsumowując dokonania Autora wskazane wyżej w punktach I, II i III, pragnę podkreślić, że Doktorant przedstawił wartościową pracę, zawierającą także fragmenty twórcze. Uważam, że recenzowana praca może przyczynić się do zwrócenia większej uwagi na zagadnienie niedojrzałości emocjonalnej jako przyczyny nieważności małżeństwa z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego co do istotnych praw i obowiązków wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych i może pomóc w stosowaniu kan. 1095 n. 2 w kościelnej praktyce sądowej w konkretnych przypadkach.

2. Konkludując stwierdzam, że praca doktorska ks. mgra Michała Wieczorka spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595) i wnoszę o jej przyjęcie oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

Kraków, 6 maja 2019 r.

